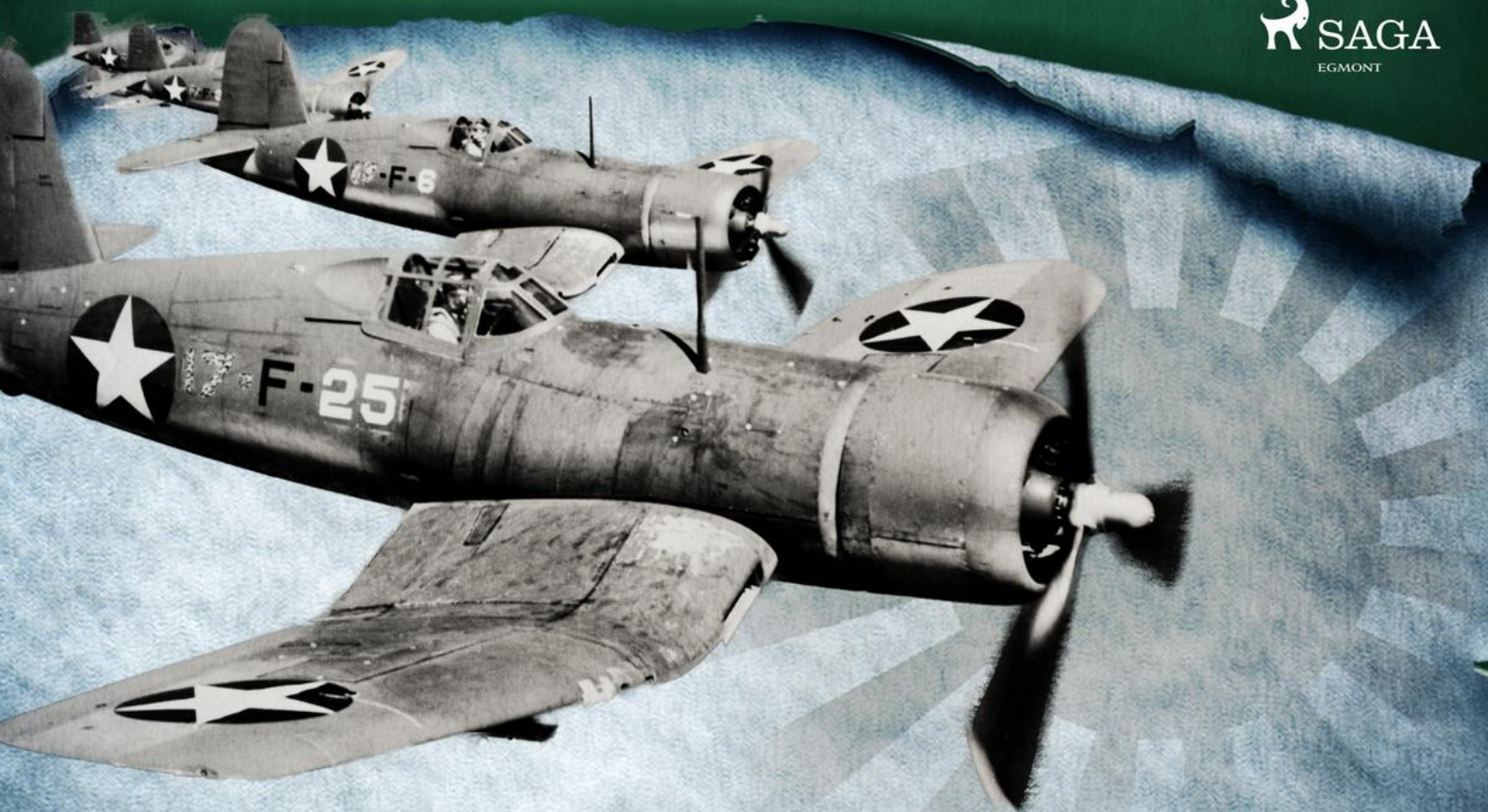

MAAILMAN Historia

SAGA
EGMONT

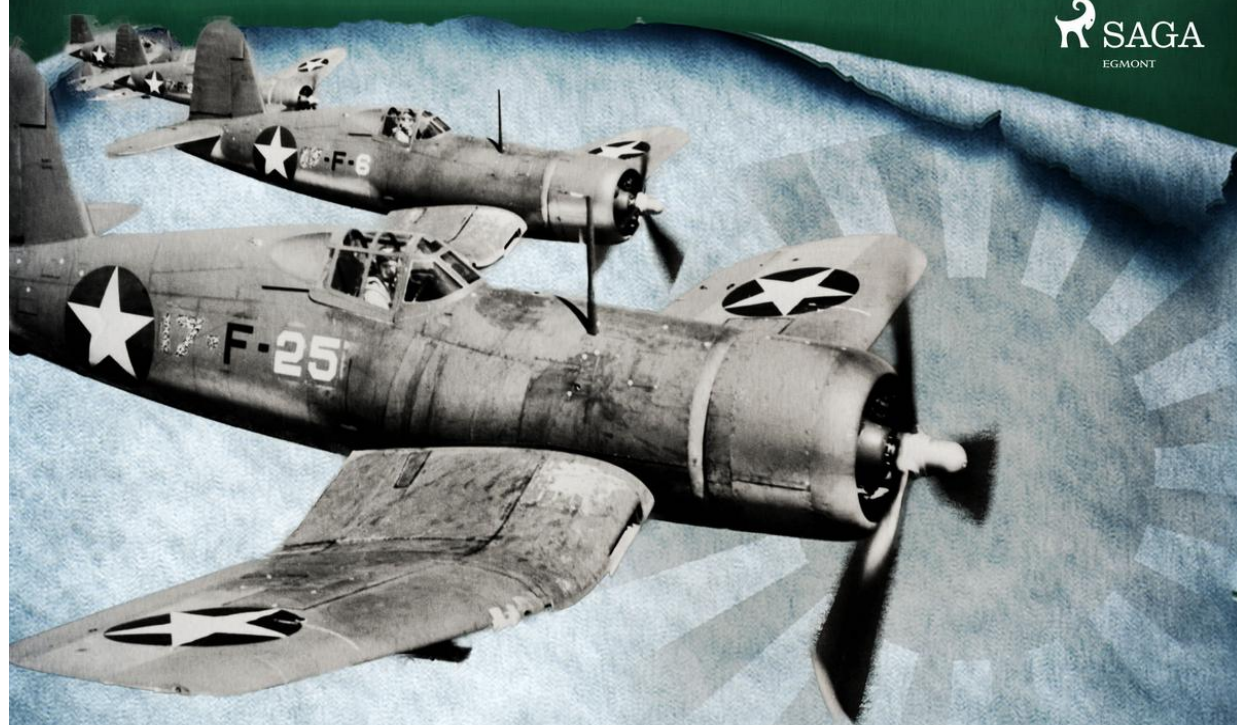

TYYNENMEREN SOTA

MAAILMAN

Historia

SAGA
EGMONT

TYYNENMEREN SOTA

Maailman historia

Tyynenmeren sota

SAGA Egmont

Tyynenmeren sota

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2020 MaaIlman Historia and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726383430

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Perivihollisten verinen yhteenotto

Midwayn taistelu 4. kesäkuuta 1942 oli Tyynenmeren sodan käännekohta. Yhdysvallat ja Japani kohtasivat meritaistelussa, joka käytiin lentotukialuksilta lähetetyillä lentokoneilla. Laivat olivat yli 1 000 kilometrin päässä toisistaan, eivätkä amiraalit nähneet toistensa aluksia tai lähettämiensä hävittäjä- ja pommikoneiden saavutuksia. Viestintä tapahtui radioteitse, ja mykkä radio tarkoitti alas ammuttua konetta tai kukistettua laivaa. Kyseessä ei ollut ensimmäinen lentotukialustaistelu. Kuukautta aiemmin oli käyty kenraaliharjoitus Korallimerellä. Tuolloin ei saatu selvää voittajaa, mutta kumpikin osapuoli sai kokemuksia, joiden pohjalta laadittiin taktiikka Midwayhin. Nyt voittaja löytyi. Japani menetti neljä lentotukialusta ja yli 3 000 miestä. Yhdysvallat menetti yhden lentotukialuksen ja 307 miestä. Vallan tasapaino Tyynellämerellä oli keikahtanut, mutta edessä oli vielä pitkä ja verinen taistelu saarelta saarelle.

1. Aurinko nousi

Japanilaissotilaat heiluttivat lippuja junissa, kun he lähtivät sotimaan Mantšuriaan. Nousevan auringon maalla oli kasvukipuja, ja se kehittyi sotilaalliseksi suurvallaksi keskittymällä valloituksiin ja raaka-aineisiin. Koululaisia valmennettiin taisteluun kotona, kun sotilaat laajensivat valtakuntaa vieraille maille, muun muassa Kiinaan. Japanilla oli oikeus hallita ja ottaa luontainen asemansa maailmassa, sanoivat militaristit, jotka kuljettivat kansakuntaa vääjäämättä kohti suursotaa Tyynellämerellä.

Pimeässä kuului sarja rysähdyksiä ja pamauksia, ja raiteet repeytyivät irti toisistaan. Sitten radalla tuli taas täysin hiljaista. Pimeässä, piilossa puiden alla, seisoivat japanilaissotilaita paikoillaan tekemättä mitään. He vain odottivat. He tiesivät, että kiinalaiset tulisivat paikalle hyvin pian.

Aivan oikein: muutamassa minuutissa ilmestyi joukko kiinalaissotilaita lähimmästä varuskunnasta Mukdenin kaupungista tutkimaan, mitä oli tapahtunut. Japanilaiset sotilaat ryntäsivät esiin piiloistaan, suuntasivat aseensa kohti kiinalaisia ja syyttivät heidän olleen räjähdysen takana.

Mukdenin välikohtaus syyskuussa 1931, jolloin räjäytettiin rautatie Mantšurian maakunnassa Koillis-Kiinassa, vaikutti välittömästi karkealta provokaatiolta

Japania vastaan. Japanilaiset olivat valvoneet strategisesti tärkeää rautatietä 1900-luvun alusta lähtien. Jokainen isku radalla oli verrattavissa hyökkäykseen itse Japania vastaan, ja provokaatio suorastaan vaati reaktiota saarivaltion puolelta.

Asiat etenivät tarkoitettusti. Tuhoiskun takana oli muutaman mahtavan japanilaisupseerin ovela suunnitelma. Heiltä puuttui tekosyy hyökätä kiinalaisia vastaan, jotta Japani voisi vallata koko Mantšurian. Kiinalaisilla ei ollut mitään tekemistä räjähdysten kanssa. Suuri määrä taisteluvalmiita japanilaisia sotilaita muutoin mielenkiinnottomassa paikassa puhui selkeää kieltä: kaikki oli japanilaisten järjestämää. Lähistöllä sijainnut uima-allas, joka kuului japanilaisille, osoittautui todellisuudessa syväksi bunkkeriksi, joka oli täpö täynnä aseita. Niitä oli tarkoitus käyttää alueen valloittamiseen. Kiinalaiset yllätettiin täysin. Muutaman tunnin aikana japanilaiset olivat saaneet koko Mukdenin hallintaansa. Ympäristön kaupungeissa japanilaiset olivat maksaneet ihmisille, jotta nämä aloittivat mielenosoituksia ja levottomuuksia, saadakseen tekosyyn jatkaa sotilastoimia. Tuli näyttää siltä, että levottomuus kyti kaikkialla alueella ja että japanilaisten piti ottaa hallintaansa uusia alueita rauhoittaakseen mieliä. Tosiasiassa toimia ohjasi kuitenkin vain yksi strategia: Japani halusi vallata Mantšurian kokonaan itselleen.

ARMEIJA HAAVEILI SUUR-JAPANISTA

Rautatien räjäytys Mukdenissa vuonna 1931 oli armeijan työtä. Kenraalit Kanji Ishiwara ja Seishiro Itagaki olivat laatineet suunnitelman, ja Tokiossa pääministeri Inukai Tsuyoshi istui voimattomana. Hän ei tiennyt mitään Japanin

hyökkäyksistä Mantšuriassa, ja kun hän vihdoinkin kuuli niistä, hän ei voinut enää pysäyttää niitä.

Ishiwara, Itagaki ja muu sotilasjohto olivat saaneet kansan mielipiteen puolelleen. Kotona Japanissa otettiin innostuneina vastaan uutiset Japanin valloituksista Koillis-Kiinassa. Monien japanilaisten mielestä heidän maansa tuli olla suurempi ja oli aika asettaa valtasuhteet tasapainoon siten, että Japani – läntisten siirtomaavaltojen sijaan – olisi Aasian hallitsija. Nuoret opiskelijat, kokeneet upseerit ja monet muut virtasivat kansallisiin liikkeisiin keskustelemaan, miten Taiwanin vuonna 1895 ja eteläisen Mantšurian vuonna 1905 tapahtuneiden valloitusten myötä perustettu Japanin siirtomaavalta voisi kasvaa entistäkin suuremmaksi.

Siirtomaapyrkimykset kielivät myös Japanin kasvukivuista. Maa oli 1800-luvun lopulta lähtien ollut Aasian kehittynein, ja vuodesta 1873 laskien väkiluku oli kaksinkertaistunut. Japanilaisia oli nyt jo yli 60 miljoonaa, ja moni heistä työskenteli huippumoderneissa tehtaissa ja telakkayhtiöissä. Japani oli kekseliäs ja aikaansaava maa, mutta sillä oli vain niukasti luonnonvaroja. Vientituotteita oli paljon, mutta raaka-aineita ja elintarvikkeita oli yhä tuotava muista maista.

Kun Wall Street romahti vuonna 1929 ja maailma ajautui talouskriisiin, monet länsimaat sulkeutuivat tuontisääntelyn ja tullimuurien taakse. Japani kärsi suuresti, ja romahdus osoitti toden teolla, miten haavoittuva maa oli ja miten riippuvainen se oli muiden maiden ostohaluista.

Siirtokuntia valloittamalla japanilaiset vahvistivat valtakuntaansa, kun he saivat niistä rautaa, hiiltä ja muita raaka-aineita ja pystyivät myymään tavaroitaan laajemmilla kotimarkkinoilla. Lisäksi japanilaissiirtolaiset saivat asettua viljelijöiksi vieraille maille varmistamaan isänmaan elintarvikehuoltoa.

CHAPLIN OLI KUOLLA

Japanin pääministeri Inukai Tsuyoshi kannatti Japanin vahvistamista – mutta ei sotilaallisin keinoin. Hän ei kuitenkaan saanut tukea näkemyksilleen kansalta eikä mahtavalta armeijalta, ja kun hän kieltäytyi tunnustamasta ja hyväksymästä Japanin hyökkäystä Mantšuriaan, hänen päivänsä olivat luetut.

Toukokuussa 1932 Inukai oli ministerinasunnossa Tokion keskustassa. Mukdenin välikohtauksen jälkeen hän oli kahdeksan kuukautta yrittänyt toimia painostettuna toisaalta ulkomaailman taholta ja toisaalta omapäisten armeijajohtajien ja kansan taholta. Hänen virallinen kantansa kuului, että hän halusi rauhaa Kiinan kanssa. Hän halusi avata rakentavan keskustelun kiinalaisten kanssa ja lopettaa verenvuodatuksen, joka oli yhä rajumpaa. Armeijajohto ei hyväksynyt Inukain asennetta. Armeija menestyi Mantšuriassa ja se oli ottanut ensimmäisen askeleen kohti uutta Japanin suurvaltaa. Nyt sen piti raivata kaikki vastustus tieltään.

Iltapäivän lopulla 15. toukokuuta rymisteli yhdeksän nuorta miestä sotilasunivormuissa Inukain yksityishuoneisiin Tokiossa. Heillä oli aseinaan pistooleja ja käsikranaatteja, ja he olivat ongelmitta tunkeutuneet ministerin asuntoon. Inukai Tsuyoshin miniä oli myös huoneessa vauva sylissään, mikä ei kuitenkaan saanut hyökkääjiä epäröimään. Pääministeri itse suhtautui tilanteeseen ylevän rauhallisesti, otti esiin savukerasiansa ja pyysi ryhmän johtajaa istuutumaan, jotta he voisivat puhua sovussa ja rauhassa tilanteesta.

”Jos vain saan puhua, niin ymmärrätte”, hän yritti sanoa.

Upseerit eivät kuitenkaan olleet tulleet puhumaan.

Ryhmän johtaja keskeytti pääministerin ja ärähti:

”Puhumisesta ei ole nyt mitään hyötyä. Ampukaa!”

Pääministeri ei ehtinyt sanoa enempää, kun luoti osui hänen kaulaansa ja vatsaansa, ja hän valahti lattialle. Hetken kuluttua hän menehtyi, ja hänen mukanaan kuoli todellinen kansanvalta Japanissa. Se palautettiin vasta toisen maailmansodan jälkeen. Nyt armeijajohdolla ja militaristeilla oli maa käsissään.

Inukai Tsuyoshi oli kolmas tappolistalla, jolla olivat myös talousministeri ja korkea-arvoinen yritysjohtaja. Molemmat oli surmattu ennen häntä. Yhdysvaltalainen koomikko Charles Chaplin oli vähällä päätyä listan neljänneksi, kun hän oli virallisella vierailulla Tokiossa 15. toukokuuta 1932. Miehet Inukain murhan takana suunnittelivat murhaavansa Chaplinin hänen viettäessään tehetkeä pääministerin kanssa. Juonen suunnitteluun osallistunut korkea-arvoinen luutnantti kertoi sittemmin oikeudessa:

”Chaplin oli hyvin suosittu henkilö Yhdysvalloissa ja kapitalistiluokan lellikki. Jos surmaisimme hänet, voisimme aloittaa sodan Yhdysvaltoja vastaan. Löisimme siten kaksi kärpäästä yhdellä iskulla.”

Suunnitelmasta kuitenkin luovuttiin, koska oli epävarmaa, milloin tarkalleen pääministeri ja näyttelijä siemailisivat teetä yhdessä.

MILITARISTIT NOUSIVAT VALTAAN

Nuoret kadetit, jotka olivat surmanneet pääministerin, toimivat Ketsumeidanin eli ”Verivalaliigan” nimissä. Se oli vahvasti kansallismielinen ryhmä, joka oli kerännyt voimiaan useiden vuosien ajan ja joka valtiojohtajan surman myötä toivoi voivansa toteuttaa vallankumouksen. Verivalaliigalla oli juuret syvällä Japanin armeijassa, etenkin laivastossa, jonka moni johtava upseeri oli osallistunut surman suunnittelukokouksiin.

Liike halusi eroon poliitikoista ja liikemiehistä, koska sen mukaan he olivat vastuussa yhteiskunnan kurjuudesta, jossa monet japanilaiset joutuivat elämään. Japanin tuli laajentua, jos siitä haluttiin taloudellisesti vahva, ja siksi maan johtoon tarvittiin ihmisiä, jotka uskalsivat käydä hyökkäykseen.

Inukai Tsuyoshin surman myötä liike taustavoimineen otti maassa todelliset ohjat käsiinsä. Virallisesti Japani oli yhä demokratia, mutta kulissien takana olivat nyt sotilasjohtajat, jotka tekivät kaikki suuret päätökset.

Verivalaliiga oli vain yksi monista äärikansallisista liikkeistä, joita syntyi Japanissa tuohon aikaan. Perustajat olivat useimmiten vanhempia upseereja, jotka olivat tyytymättömiä siihen, että japanilaiset arvot, kuten kunnia ja uskollisuus, olivat heikentyneet samaan tahtiin kuin demokratian ja kapitalismin valta oli lisääntynyt.

Upseerit taistelivat korvatakseen demokratian sotilaallisella yksinvallalla, jossa päätökset tehtiin sydämellä. Heidän filosofiansa mukaan nöyryys ja uskollisuus olivat tärkeitä käsitteitä Japanin kulttuurissa ja juuri ne ominaisuudet varmistaisivat maalle sen tarvitseman laajentumisen. Jokainen japanilainen tuli kasvattaa niin, että kun valtiias käski tehdä jotain, hän ei kyselisi – aivan kuten vanhoina samuraiaikoina. Nuori japanilaisopiskelija kertoi myöhemmin, mitä nuorille opetettiin, kun sota Yhdysvaltoja vastaan lähestyi:

”Demokratia tarkoitti, että sai tehdä, mitä huvitti. Meille vakuutettiin, että jos meidän olisi pakko taistella Yhdysvaltoja vastaan, meidän ei tulisi pelätä. Yhdysvallat oli demokraattinen valtio, jossa ei saavutettu yksimielisyyttä yhteisestä päämäärästä. Vain yksi tönäisy, niin koko järjestelmä hajoaisi.”

SOTA LUKUJÄRJESTYKSESSÄ

Ajatusten iskostaminen japanilaisnuorten päähän alkoi jo koulun alaluokilta. Voimistelusaleissa opettajat – niin kutsutut senseit – kiljuivat komentohuutoja, kun pikkupojat viskelivät toisiaan hengenvaarallisilla judo-otteilla.

Itsepuolustus ja taistelukoulutus olivat tulleet yhä enemmän mukaan japanilaislasten lukujärjestyksiin 1930-luvulla, ja nyt oli yhä selvemmin kyse siitä, että lapsiin iskostettiin kuria ja heitä opetettiin selviytymään taistelussa. Tavallisten koulutuntien määrää oli rajusti vähennetty, koska arvioitiin, että lapset olivat jo pitkään saaneet liikaa älyllisiä virikkeitä. Enää he eivät saisi kysellä niin paljon, vaan heidän tuli hioa taistelutekniikkaansa ja tehdä tarkalleen, mitä heidän senseinsä sanoi.

Joinakin päivinä koululaiset lähetettiin kaupungille suorittamaan yhteiskuntapalvelusta. Heidän tuli siivota puistoja tai kantaa hiiliä. Tarkoituksena oli oppia, että japanilaiset selviytyivät omin päin ja että vahva kuri oli tie kohti vahvaa Japania. Opettajien mukaan tavoitteena oli ”uusi järjestys Itä-Aasiassa”, jonka mukaan Japani sai koko alueen herruuden itselleen.

Nöyryyttä ja kestävyyttä tuli edistää myös nuorimpien japanilaisten kohdalla, joten päätettiin, että talvisin oppilaiden piti välttää takkien käyttöä. Lasten tuli näin kunnioittaa sotilaita, jotka palelivat yötä päivää Japanin tähden rintamalla Kiinassa. Oppilaiden tuli tuntea samoja tuskia ja kestää ne yhteishengen nimissä.

PROPAGANDA SAI KANSAN MUKAAN

Koulu-uudistus oli vain osa suurempaa kampanjaa, jonka oli määrä valmistella Japanin kansaa sotaa varten. Maan johto tiesi, että suuri sota oli tulossa, ja monilla rintamalla oltiin siihen jo valmiina. Japanilla oli vahva armeija Saksan mallin

mukaan, ja teknisesti ja strategisesti se veti vertoja kilpailijoilleen.

Varmistaakseen, että väestö pysyi hallinnon rinnalla mahdollisessa suursodassa, viranomaiset toteuttivat vuonna 1937 virallisen propagandakampanjan, jonka tarkoitus oli antaa japanilaisille hengellinen herätys. Vanha käsite bushido - ”soturin tie” - joka oli ollut kantava ajatus Japanin kulttuurissa samuraiden aikaan, läpäisi taas kaiken. Keskeistä oli nöyryys, uskollisuus ja kunnia. Japanilaisille puhuttiin kaikkialla sodan kieltä. Paraatit kaduilla, iskulauseet kylteissä kaupungilla, lehtisinä jaetut uusimmat uutiset Mantšuriasta ja poliittiset puheet radiossa takasivat sen, että sota oli japanilaisille koko ajan läsnä, vaikka sitä käytiin yhä vain Kiinassa.

Bushido-henki heräsi näin taas henkiin. Kansa innostui yhä enemmän sotilasvoimista, jotka olivat ottaneet maan johdon käsiinsä. Kansa oli nähnyt Japanin nousun talousmahdiksi muutamassa vuosikymmenessä läntisen kapitalismin ansiosta mutta myös romahduksen vuonna 1929. Nyt se asui maassa, joka oli vaarassa jäädä läntisen maailman armoille. Ylpeiden japanilaisten oli vaikea sopeutua tilanteeseen. Siksi ilo oli suuri, kun he kuulivat rohkeiden ja päättäväisten kenraalien ottaneen asiat käsiinsä.

JAPANI VASTAAN MUU MAAILMA

Kansallismielisten japanilaisten toivoma laajentuminen koski lähinnä rikkaita länsimaiden siirtokuntia, kuten Ranskan Indokiinaa ja Hollannin Itä-Intiaa - eli nykyistä Vietnamia ja Indonesiää. Kyse oli luonnonvaroista ja uusista vientimarkkinoista mutta myös taistelusta Aasian vapauttamiseksi. Japani ilmaisi asian paljolti niin, että se saisi takaisin vapautensa, kun se kykenisi huolehtimaan